

SØNDRE ØSTFOLD TINGRETT

Dok 1

Justisdepartementet
Sivilavdelingen
postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Sendes kun på e-post til: postmottak@jd.dep.no.

Deres referanse

Vår referanse

Dato

21-075891ADM-TSOS/THAL

27.05.2021

Høringsvar NOU 2020:11 Den tredje statsmakt – Domstolene i endring

Det vises til høringsbrev av 27. oktober 2020 og departementets brev av 2. mars 2021, hvor tingretten er gitt utsatt høringsfrist til 27. mai 2021.

Søndre Østfold tingrett ble etablert 12. april 2021 og har rettssteder i Fredrikstad, Halden, Moss og Sarpsborg.

1. Innledning - oppsummering

Vårt høringsvar er hovedsakelig konsentrert om utredningens del IV «Forbedrede arbeidsprosesser i domstolene». Det er særlig her NOU 2020:11 konkret foreslår en kursendring og hvor forslagene direkte knytter seg til vår daglige virksomhet.

Overordnet slutter vi oss til den endring av domstolenes arbeidsprosesser som kommisjonen legger opp til for å nå målet om en mer konsentrert behandlingen av sakene, økt kvalitet og redusert tidsbruk. Vi har enkelte kommentarer og vil påpeke noen dilemmaer vi mener kan utfordre målet man søker å oppnå.

Høringsvaret omhandler i tillegg saksfordeling i domstolene, dommerfullmektigordningen, styresammensetningen i Domstoladministrasjonen (DA) og korte høringskommentarer til forvaltningen og finansieringen av domstolene.

2. Kapittel 21 Digital transformasjon av domstolen

Rapporten peker på en rekke muligheter og reiser ulike problemstillinger knyttet til fremtidig bruk av digitale verktøy og digitale hjelpemidler, både når det gjelder gjennomføringen av rettsmøter og dommerens arbeid med og ferdigstillelse av den skriftlige avgjørelsen.

Postadresse
Postboks 113, 1601 Fredrikstad

Sentralbord
69797700

Saksbehandler
Gro Beate Lie Kruse

Bankgiro
Ta kontakt med tingretten

Organisasjonsnummer
926722808

Kontoradresse
Gunnar Nilsens gate 23, Fredrikstad
Borgergata 10, Halden
Prins Christian Augusts plass 5, Moss
Sigvat Skalds gate 3, Sarpsborg

Telefaks

Telefon

Ekspedisjonstid
0800-1500

Internett/E-post
www.domstol.no/sondre-ostfold
sondre.ostfold.tingrett@domstol.no

Vi er enig i at erfaringene med fjernmøter som følge av covid-19 utbruddet har vist at domstolene evner å ta i bruk nye teknologiske løsninger i løpet av kort tid. Saksavviklingen har ikke i vesentlig grad blitt forsinket, og erfaringene er nyttige med tanke på utviklingen av forbedrede arbeidsprosesser. Etter vårt syn har digitaliseringen i all hovedsak ikke gått på bekostning av rettssikkerheten, jf. også kommisjonen på side 249. Det gjøres imidlertid her oppmerksom på at oppfatningen blant dommerne i Søndre Østfold tingrett er noe mer blandet.

Vi vil særlig trekke frem ivaretagelse av offentlighet under rettsmøtene. Den begrensede adgangen til fysisk oppmøte under pandemien har medført at langt færre enn normalt har fulgt rettssaker. Pressen har fått følge de saker de ønsker digitalt, det samme gjelder hovedtyngden av private og andre aktører. Der medieinteressen har vært svær stor, har begrensningene i antallet som kan følge saken på videolink vist seg å være en utfordring. Av hensyn til rettens kontroll med hvem som følger saken, har vi hatt tilfeller der andre enn presse og media ikke har fått følge saken.

Det kan videre reises spørsmål ved om fjernmøter påvirker kvaliteten på parts- og vitneforklaringene. Temaet er omtalt av professor Ulf Stridbeck ved Universitetet i Oslo i en artikkel inntatt i Juridika 18. juni 2020. Den Norske Advokatforeningen har også i brev til Justisdepartementet og DA omtalt medlemmenes erfaringer med de heldigitale rettsmøtene, og kommet med en del alvorlige innvendinger som direkte går på rettssikkerhet. Det vises videre til artikkel i Rett24.no fra 24. januar 2021. Vi nøyer oss med å peke på de synspunktene som er gjengitt i artikkelen.

Bruken av digitale rettsmøter har like fullt vært helt nødvendig for at domstolenes virksomhet ikke skulle stanse opp under pandemien. Digitale rettsmøter betyr store besparelser når det gjelder reisetid og reiseutgifter for parter, vitner og andre aktører. For domstolene innebærer imidlertid ikke bruk av fjernmøter i seg selv en besparelse. Rettsmøtene blir som regel ikke mer effektive fordi de gjennomføres på videolink, heller tvert imot. Påloggingsproblemer, brudd på linjen, dårlig lyd- og bildekvalitet er en del av årsakene til dette. Den mertid vi i dag bruker som følge av tekniske utfordringer som regelmessig oppstår, vil ventelig bli redusert etter hvert.

Oppsummert imøteser vi derfor en mer systematisk undersøkelse av erfaringene med rettsmøter som fjernmøter, slik kommisjonen foreslår. Det er viktig å se på hvilke saker videomøter passer godt til og når det fungerer mindre godt.

Det bør gis retningslinjer for hva som forventes av parter og vitner som møter i retten via videolink. I saker der en tiltalt risikerer flere års fengsel styrker det verken rettssikkerheten eller tilliten til rettsprosessen, at et profesjonelt vitne forklarer seg ved bruk av mobilkamera eller at en tolk møter på videolink. Fjernmøter aktualiserer etter vårt syn påny spørsmålet om identitetskontroll av parter og vitner.

Automatisert oversettelse er vi positive til, forutsatt at kvaliteten er minst like god som ved bruk av dagens rettsolker.

En realisering av lyd- og bildeopptak vil ha flere positive sider. Som påpekt i forarbeidene til tvisteloven av 2005, er det sentralt at man kan gjenbruke forklaringene i forbindelse med

overprøving i lagmannsretten. Videre kan parter og vitners visshet om at deres forklaring sikres ved opptak, kombinert med straffetrussel, virke preventivt mot bevisst uriktige forklaringer.

Når det gjelder dommerens arbeid med å *utarbeide og ferdigstille avgjørelsen*, bør DA sitt arbeid med å utvikle egen digital signaturløsning fortsette, slik at vi ikke lenger trenger Postens tjenester.

Digital søking i relevante rettskilder og automatisert søking i store dokumentmengder/dokumentbevis, vil sannsynligvis både gi tidsbesparelser for dommeren og økt kvalitet i avgjørelsen.

Vi tror at programmer som kan utarbeide automatiserte utkast til den delen av avgjørelsen som gjelder sammenstilling av uomtvistet faktum og partenes anførsler, vil kunne være et nyttig verktøy i dommerhverdagen. Det vil imidlertid stille store krav til programmets funksjonalitet og kvaliteten på utkastene programmet utarbeider.

Å kunne benytte seg av tale til tekst-programmer («ta diktat») vil også kunne lette og effektivisere dommerens arbeid.

Når det gjelder automatisert utkast til selve den rettslige avgjørelsen stiller vi på samme måte som kommisjonen spørsmål om dette vil utfordre dommerens uavhengighet. Automatisert avgjørelse reiser en rekke prinsipielle spørsmål som må avklares før det kan være aktuelt å vurdere og enda videre ta dette i bruk. Dette omfatter mulige konsekvenser for rettsutviklingen. Rettstilstanden utvikles skrittvis, i et stadig samspill mellom de forskjellige rettskildene. Samfunnsutviklingen, rådende oppfatninger og skiftende samfunnsyn, spiller i noen grad inn på denne skrittvis utviklingen. Automatiserte utkast til dom eller annen avgjørelse kan vanskeliggjøre dette. Det er i så fall ingen ønsket utvikling. Økonomiske hensyn bør ikke gis fortrinn her. Norsk rett har en tradisjon for rettslige standarder, elastisk lovtokst mv., som gjør det mulig å treffe gode og balanserte rettsavgjørelser. Det er en ulempe om vi med en slik automatisering av lovtokning og rettsanvendelse, øker behovet for at Stortinget treffer nye lovvedtak.

Vi deler kommisjonens syn knyttet til betenkelighetene ved såkalt robotisert straffeprosess. Dette gjelder selv om sakene fremstår som enkle og den siktede har akseptert beskrivelsen av fakta og er kjent med straffeforslaget. Automatisert straffeprosess reiser en rekke etiske spørsmål. Som påpekt av kommisjonen setter også Grunnloven skranker, blant annet kan ikke fengselsstraff besluttes av påtalemyndigheten. Kommisjonen har konkludert med at robotisert straffeprosess ligger frem i tid og krever positive lovvedtak, noe vi er enig i.

Generelt slutter vi oss til de synspunkter kommisjonen trekker frem med hensyn til «forutsetninger for digital transformasjon», jf. punkt 21.5 i utredningen. På kort sikt er det etter vår mening naturlig å prioritere en helt nødvendig forbedring og videreutvikling av saksbehandlingssystemet Lovisa. Videre er vi enig med kommisjonen i at tilrettelegging for økt bruk av fjernmøter samt opptak av parts- og vitneforklaringer er tiltak som bør kunne gjennomføres relativt raskt. Det fremheves imidlertid at en digital transformasjon forutsetter

at nødvendig utstyr gjøres tilgjengelig for domstolene, og at programmene fungerer praktisk og stabilt i hverdagen.

3. *Kapittel 22 Bedre tvistesaksbehandling*

I NOU 2020:11 redegjøres det for domstolenes saksbehandlingstid i tvistesaker. Det er vist til at Riksrevisjonen har reist alvorlig kritikk mot at seksmånedersfristen ikke overholdes, og at det er vanskelig å se de underliggende årsakene til at en del domstoler ikke overholder fristen.

Samfunnet forventer generelt raske avgjørelser fra domstolene, og vi er enig i at man bør se nærmere på lovens frister. Seksmånedersfristen er satt av hensyn til partene, som normalt vil ønske en rask avklaring og avgjørelse av tvisten. I enkelte tilfeller kan partene imidlertid ha en interesse i at tvisten ikke avgjøres raskt, og da bør ikke domstolene presse på for å få berammet hovedforhandling innen lovens frist. Eksempelvis er det i saker etter barneloven ikke et mål i seg selv å avslutte saken innen seks måneder, men å sørge for en prosess og et sluttresultat som er til barnets beste. Barnelovsakene behandles da også på en annen måte enn andre tvistesaker, jf. barneloven § 61, og disse sakene bør unntas fra lovens frist. En frist kan i disse sakene heller knyttes til det første saksforberedende møte. I forlengelsen av dette kan det stilles spørsmål om det også i andre tilfeller bør fastsettes forskjellige frister, eksempelvis i saker med og uten sakkyndig utredning, saker om tvangsvedtak, osv.

Kommisjonens forslag om å transformere sivilprosessen fra muntlighet i rettergangen til en kombinasjon av skriftlighet og muntlighet, samt å skyve frem tyngdepunktet i dommerens arbeid med saken, er vi enig i. Kommisjonen gir en dekkende beskrivelse av hvordan situasjonen i domstolene er i dag. At Norges domstoler bruker vesentlig mer tid på avvikling av hovedforhandlinger enn andre land det er naturlig å sammenlikne oss med, bør motivere til en endring.

Dommerne i Søndre Østfold tingrett er noe delt i synet på hensiktsmessigheten av virkemiddelet *dommerens plikt til å gi en skriftlig sammenfatning* av saken. Enkelte dommere har reist spørsmål ved hva man søker å oppnå og om tidsbruken kan forsvares. Flere reiser spørsmål ved om en slik skriftlig sammenfatning bør utarbeides på en senere tidspunkt i saksforberedelsen enn allerede ved planmøtet. Noen av dommerne mener at skriftlig sammenfatning er ett av flere verktøy som er hensiktsmessig for å forskyve tyngdepunktet i dommerens arbeid fra hovedforhandling til saksforberedelsen. Disse dommerne er enig i at man da kan oppnå en mer konsentrert behandling av saken og dens tvistetema. Dommeren bør, slik det er lagt opp til i lovforslaget, selv kunne velge om sammenfatningen sendes ut før eller etter planmøtet, men det bør forventes en muntlig gjennomgang av sammenfatningen fra dommerens side under planmøtet.

For å kunne få til en mer konsentrert saksbehandling er det etter vårt syn avgjørende at saksforberedelsen anerkjennes som en sentral dommeroppgave, på linje med å lede hovedforhandling og skrive dom. At det reserveres tid i dommerens kalender er et egnet virkemiddel. En slik vridning over til grundig saksforberedelse, kanskje med ett eller flere

forberedende møter, kan bidra til en nødvendig kursendring, der arbeid med saksforberedelse gis større plass.

For å redusere rettsmøtetiden er det etter vårt syn nødvendig å begrense opplesning av dokumentbevis. Refleksjonene til den engelske advokaten Diana L. Torres i en artikkel i Rett24.no den 27. november 2020 er i denne sammenheng interessante. Hun refererer til praksis ved EU-domstolen, hvor poenget er å avholde «en betydningsfull og nyttig utveksling av supplerende ideer, gjensidig oppklaring av ting som ble uttrykt i de skriftlige innleggene og eventuelt svare på spørsmål fra domstolen». Det forutsettes at dommerne er kjent med saken før den muntlige forhandlingen begynner, skriver hun. Artikkelen peker på at det ikke er nødvendig å fortelle EFTA- eller EU-domstolen om sakens fakta og den relevante juss. Det er i denne retningen vi bør bevege oss.

Den norske tradisjonen med relativt *omfattende domsgrunner*, kan også korrigeres i den retningen kommisjonen foreslår. Dette vil spare tid og ressurser.

4.   *Kapittel 25 Ankeinstansens funksjon og saksbehandling*

Vi er usikre på hvilke konsekvenser de foreslåtte preklusjonsreglene for ankeinstansen vil få. Vi stiller spørsmål ved om preklusjon av nye anførsler og bevis i saker med fri rådighet vil kunne motvirke det man ønsker å oppnå ved tingrettens behandling, nemlig en konsentrasjon, tilskjæring og effektivisering av sivile saker. Det er anerkjent i vår rettstradisjon at domstolen bør avsi dommer som materielt sett er riktige. Kommisjonen peker på at dette hensynet ikke gjelder for hver enkelt instans, men for domstolsbehandlingen samlet sett, og at de foreslåtte preklusjonsreglene gir et incentiv til å «legge frem alt relevant materiale allerede mens saken står for tingretten. Å få alt materiale frem allerede for tingretten vil øke sannsynligheten for at tingrettsdommen blir riktig (...)», se side 327. Vi er enig i dette.

Spørsmålet er om de foreslåtte preklusjonsreglene vil føre til at partene øker bevilgning og anførsler for førsteinstans, noe som kan gi mer omfattende prosesser. Vi er derfor usikre på om preklusjonsbestemmelsene som foreslås, står i motsetning til det man ønsker å oppnå. Videre mener vi at hensynet til materielt sett riktige avgjørelser fortsatt må veie tungt. Vi ser likevel behovet for en endring i lagmannsrettens arbeidsmåte, fra full omprøving til mer renskåret overprøving.

5.   *Kapittel 23 Spesialisering*

Vi slutter opp om forslaget til moderat spesialisering og vurderer forslaget om at dette bør utgjøre 20-30 prosent av dommerporteføljen som godt. Vi oppfatter at forslaget tar utgangspunkt i den sivile delen av dommerens saksporfølje. Det vises til Den norske Dommerforening sin høringsuttalelse av 26. april, side 37 siste avsnitt der forholdstallet i forhold til den samlede portefølje tematiseres.

Vi mener de nye rettskretsene har et tilfang av faste dommere som gjør slik moderat spesialisering mulig. Men opprettholdelse av samtlige rettssteder i de nye rettskretsene, uten

at dommerne fysisk er samlet samme sted, gir ikke den fulle gevinsten av spesialisering med faglig fordypning, som man ville hatt med ett felles tinghus.

Hvordan spesialisering i den enkelte rettskrets organiseres bør overlates til ledelsen av embetet, slik at spesialiseringen er tilpasset sakstilfang og eventuelle mer særegne behov i den enkelte rettskrets.

Vi er positive til spesialisering innen rettsmekling, skjønnsprosess og andre sakstyper med særlige prosessregler. Å opprette ad hoc-grupper eller prosjektbaserte grupper med hensyn til utvikling av prosessregler, sammen med domstolenes nye arbeidsformer, mener vi er en god idé.

I tilstrekkelig store rettskretser bør barnelovsaker behandles. Som kommisjonen bemerker bør det ikke pekes ut særskilte domstoler til dette. DA og ledelsen i tingretten bør sørge for at dommerne får tilgang til oppdatert kunnskap om psykologifaglige sider ved behandlingen av disse sakene, dvs. nyere barnepsykologisk forskning.

6. Kapittel 15 Saksfordeling i domstolene

I henhold til domstolloven § 19 tredje ledd og § 11 første ledd, fordeler domstolleder sakene mellom dommerne i domstolen. Loven gir ingen føringer for saksfordelingen, men det er antatt å gjelde et prinsipp om at saker fordeles tilfeldig mellom dommerne; det såkalte *tilfeldighetsprinsippet*. Som kommisjonen påpeker gjøres det nok i praksis mange unntak fra dette, da det ved tildelingen også tas hensyn til en rimelig arbeidsbelastning mellom dommerne, arbeidskapasitet og gjennomføringsevne mm.

Vi mener at sakene i dag fordeles etter objektive og saklige kriterier. I likhet med kommisjonen mener vi det er liten grunn til å tro at domstolledere misbruker sin myndighet ved eksempelvis å tildele politisk sensitive saker til håndplukkede dommere. Det er også en fremmed tanke at en domstolleder skal ha noen oppfatning om hvilket utfall en sak bør få og vektlegge dette ved sakstildelingen. Tilsvarende er det vanskelig i vårt rettssystem å se for seg at en utnevnt dommer skulle latt seg påvirke av en domstolleders eventuelle synspunkt om hvilket utfall en sak bør ha.

Like fullt støtter vi kommisjonens forslag om at alminnelige prinsipper og kriterier for saksfordelingen bør fastsettes i lov. Saksfordelingen bør ikke bare skje på en måte som sikrer at dommerne reelt sett er uavhengige; den bør også sikre at dommerne utad *fremstår* som uavhengige og upartiske. EMD har da også i flere dommer understreket betydningen av klare og transparente kriterier for fordeling av saker mellom dommerne. Det vises blant annet til *Miracle Europe Kft mot Ungarn, nr. 57774/13*, hvor det ble konkludert med at fraværet av juridiske rammer for saksfordelingen innebar en krenkelse av konvensjonen. Som også nevnt av kommisjonen skårer Norge lavt på indikatoren «saksfordeling» etter ENCJs kriterier for uavhengighet, noe som i seg selv indikerer at dagens ordning er uheldig.

Kommisjonen er opptatt av at reglene ikke må stå i veien for en effektiv og god ressursutnyttelse av dommerkapasiteten i den enkelte domstol. Dette støtter vi fullt ut.

Vi minner i den forbindelse også om bakgrunnen for endring av rettskretsene, nemlig at arbeidsbyrden blir jevnere fordelt og at dommerressursene utnyttes mest mulig effektivt.

Utredningen nevner under punkt 15.6.4 på side 187 en rekke tilfeller der vilkåret om objektiv og saklig grunn til å fravike tilfeldigheitsprinsippet er oppfylt. Vi vil tilføye at det praktiske i vår hverdag er at en dommer kan overta sak fra en dommerkollega fordi dommeren har fått bortfall av et rettsmøte. Saken overføres ikke fordi vedkommende dommer er overbelastet, men fordi det gir en jevnere fordeling og raskere saksavvikling. Slik omfordeling skjer formløst og etter samtykke. Slik bør praksis fortsatt være.

Vi mener det er sentralt at ordningen med frivillig omfordeling av saker videreføres og at slike dommerbytter ikke krever skriftlig begrunnelse fra domstolleder. En omfordeling av sak *til* en dommer bør heller ikke begrunnes skriftlig, selv om tildelingen ikke er frivillig. Krav om begrunnelse vil binde opp tid på en lite hensiktsmessig måte. Vi har ikke innvendinger til et krav om at en skriftlig begrunnelse skal tas inn i saksbehandlingssystemet, der en dommer motsetter seg å bli fratatt en sak. Formålet er da å sikre en senere kontroll av begrunnelsen for beslutningen, dvs. at den var saklig.

Vi kan også slutte oss til forslaget om at interne regler og prinsipper om saksfordeling blir gjort synlige for omverdenen. Vi er også enig i at domstolens organisering med moderat spesialisering, herunder hvilke dommere som tildeles hvilke saksfelt, bør være synlig for allmennheten. Samtidig er det viktig at de forhåndstilsatte prinsipper for saksfordelingen ikke er for detaljerte, og det er lite hensiktsmessig dersom domstolen må bruke ressurser på å forklare et dommerbytte mv.

Vi er enig med kommisjonen i at eksterne ikke bør kunne fremme klage over fordeling eller omfordeling av saker. En klageadgang vil motvirke en smidig drift av domstolen.

Kommisjonen drøfter saksfordeling i rettskretser med flere rettssteder og argumenterer for at tilfeldigheitsprinsippet bør være styrende ved sakstildelingen, med unntak av saksfelt undergitt spesialisering. Der bør tilfeldigheitsprinsippet også gjelde, men blant en snevrere gruppe dommere. Kommisjonen legger til grunn at sakene skal gå der de geografisk hører hjemme.

Kommisjonen skriver under punkt 15.6.7 på side 190 om rettskretser med flere rettssteder med få dømmende årsverk:

I en slik struktur vil det følgelig bli desto viktigere at saker først fordeles blant dommerne i rettskretsen og deretter fordeles til de ulike rettsstedene. Som departementet selv påpeker, vil dette innebære økt reisebelastning på dommerne. Etter kommisjonens syn vil det imidlertid være nødvendig, dersom formålene bak større rettskretser skal realiseres.

Vi er betenkt over en slik ordning. Hensynet til tilfeldigheitsprinsippet bør ikke gå foran hensynet til effektiv utnyttelse av dommerressursene og en smidig saksavvikling. At det daglig skal være et stort antall dommere som reiser mellom rettsstedene, når de i stedet kunne bruke reisetiden til å arbeide med saksforberedelse eller utforming av domsgrunner, er vanskelig å forsvare ut fra hensynet til en effektiv ressursutnyttelse. Det bør være åpning for

bytte av saker mellom dommere og at saker kan legges til et annet rettssted der de i utgangspunktet geografisk hører hjemme.

7. *Kapittel 24 Tilkjente sakskostnader i domstolene*

Vi er enig i kommisjonens vurdering med hensyn til utviklingen av sakskostnader og støtter forslaget om at det er behov for å utrede tiltak som kan dempe veksten i sakskostnader.

8. *Kapittel 12 Midlertidige dommere*

Kommisjonen har pekt på at bruk av midlertidige dommere er betenkelig ut fra kravet til dommerens uavhengighet samt at ordningene er kritisert internasjonalt. Det vises til utredningen punkt 12.1 side 131-132 og side 136. Vi ser at den norske ordningen, i alle fall slik den fungerer i dag, er problematisk ut fra konstitusjonelle og internasjonale krav.

Kommisjonen har pekt på at dommerfullmektiger gjennomgående tildeles barnelov- og barnevernssaker i domstolene i dag. Forholdstallet på 25 prosent mellom faste dommere og dommerfullmektiger overholdes heller ikke alltid, til tross for vedtaket i DAs styre fra 2010. Vi tror dette har sammenheng med domstolenes krevende budsjettsituasjon over tid. Dommerfullmektigordningen innebærer utvilsomt en betydelig ressurs til en rimelig kostnad.

Kommisjonens flertall foreslår å videreføre dommerfullmektigordningen, men med betydelige innstramminger. Mindretallet foreslår å erstatte ordningen med utredere og flere faste dommere i tingretten. Kommisjonen har kommet med forslag til ny domstollov § 55g, hvor DA gis fullmakt til å gi nærmere bestemmelser. Dommerforeningen v/leder Kirsten Bleskestad har varslet at foreningen støtter mindretallets forslag. I Dommerforeningens høringssvar gis det uttrykk for at synet blant dommere er delt. I Søndre Østfold tingrett mener vi at flertallets standpunkt representerer den beste og mest balanserte løsningen.

Hensynet til uavhengighet bør ikke strekkes lenger enn nødvendig. Dessuten spiller flere hensyn inn når man skal vurdere ordningen. Vi mener det er viktig å reflektere over følgende når man vurderer forslagene fra hhv flertallet og mindretallet:

I motsetning til våre naboland – så vidt vi vet – er rekrutteringsgrunnlaget til dommerembeter her i landet bredt. Norske dommere har sin faglige bakgrunn fra en rekke ulike sektorer i samfunnet. Dette er en kvalitet ved norske domstoler som vi ikke må miste. Noe av årsaken kan være den attraktive dommerfullmektigordningen; rundt 80 prosent av de faste dommerne har hatt praksis som dommerfullmektiger. At dommerfullmektigen i gjennomsnitt går ned 200 000 kroner i årslønn ved tiltredelse, illustrerer at disse stillingene er attraktive. Det forhold at norske domstoler nyter høy tillit har sannsynligvis også sammenheng med at dommerfullmektigene i sitt senere yrkesliv formidler kunnskap og innsikt om domstolenes virksomhet til sine klienter, kolleger og andre.

Domstolene bør fortsatt ha midlertidige juriststillinger som tiltrekker seg de beste eller de meget godt kvalifiserte juristene, for å sikre fornyelse og kvalitet. For å oppnå dette må de

midlertidige stillingene være attraktive. Da må det blant annet gis anledning til å lede rettsmøter.

Arbeidsstokken i domstolene er svært stabil. Vår erfaring er at dommere og saksbehandlere ikke slutter i stilling før oppnådd pensjonsalder. Både for utvikling av domstolene, for tilliten og av hensyn til mangfold og vitalitet, er det essensielt å sikre et tilslag av yngre og midlertidig ansatte, med erfaring fra og innsikt i andre deler av samfunnet.

Det er lite som tilsier en betydelig bedret budsjettsituasjon for domstolene i årene fremover. Kravene til kvalitet og effektivitet øker. Å få budsjettmidler til faste dommerembeter har vist seg langt tyngre enn å få midler til midlertidige stillinger. Også dette hensynet tilsier en ordning som flertallet foreslår.

Vi mener at flertallets forslag både ivaretar disse hensyn og minimerer innvendingene knyttet til uavhengighet. Vi støtter forslaget om tre års tilsetning, et «tak» på forholdstallet mellom faste og midlertidige dommere (20 prosent) og klare begrensninger i sakstypen som kan tildeles. En slik «tilstramming» av dommerfullmektigordningen legger til rette for en nødvendig oppfølging av den enkelte dommerfullmektig.

Av hensyn til rask rekruttering av dommerfullmektiger, som ofte søker på mange stillinger samtidig, bør tilsettingsmyndigheten fortsatt ligge hos domstollederen. Det fremstår som tungvint at ansettelse av midlertidige dommerfullmektiger må behandles av et tilsettingsråd.

DA bør gis i oppgave å kontrollere at ordningen etterleveres.

Avslutningsvis slutter vi oss til at det settes en tidsbegrensning for konstitusjon av dommere.

9. Kapittel 9 og 14 Forvaltningen av domstolene og DAs styre

Ut fra våre demokrati- og rettsstatstradisjoner er vi enig i at samtlige tre statsmakter bør være involvert i forvaltningen av domstolene. Det bør bygges videre på dagens ordning med frittstående domstolforvaltning, slik kommisjonens flertall legger opp til.

Vi slutter oss *ikke* til mindretallets forslag om et nytt konstitusjonelt og uavhengig organ, Riksdomstolene, som overtar alle fullmakter fra Stortinget, regjering og justis- og beredskapsdepartementet når det gjelder domstolene.

Det er en kjent problemstilling at det i dag kan fremstå som uklart hvor langt Domstoladministrasjonens myndighet strekker seg. Vi støtter forslaget om at myndigheten bør klargjøres nærmere i lov, slik utkastet til domstoloven § 33 er formulert.

Etter vårt syn bør kontakten mellom DA og Justis- og beredskapsdepartementet formaliseres. Det vises her til kommisjonens beskrivelse av at DAs primærfunksjon som «buffer» trues dersom kontakten er slik at DA identifiserer seg med departementet. Som kommisjonen peker på er det begrenset hvilke styringssignaler departementet kan gi i form av tildelingsbrev.

Kommisjonen peker på en undersøkelse under punkt 14.2.4 på side 169, som viser at relasjonen mellom DA og domstolene har et forbedringspotensial. Forslaget om å sikre den

enkelte domstolleder kontradiksjon og uttalerett før styret treffer beslutninger, er etter vår mening godt, jf. punkt 14.3.2. Dette sikrer større innsikt og forståelse og derved bedre beslutninger i styret. Vi tenker nok at en slik uttalerett ikke bør begrenses til saker av «vesentlig» betydning for domstolene, slik forslaget nå går ut på.

Kommisjonen foreslår å utvide styremedlemmene fra ni til elleve. For øvrig holdes det fast ved at Stortinget peker ut to som ikke skal være jurister, to advokater og at de resterende sju rekrutteres fra domstolene, hvorav én jordskiftedommer og én representant fra de tilsatte med ikke-dømmende funksjon.

Det fremgår at kommisjonen har delt seg når det gjelder hvorvidt dommere bør ha majoriteten i styret. Vi slutter oss til flertallets syn, som påpeker at dommere i et demokratisk system ikke bør ha det avgjørende ordet om statsmaktens administrative styring. Flertallet er for øvrig opptatt av å sikre domstolledere plass i styret, noe vi er enig i.

Vi reiser likevel spørsmål ved om styret kan bli for «ledertungt. Slik flertallets forslag er utformet og slik utviklingen i domstollederstillingene har blitt, vil man lett komme i en situasjon der medlemmene fra domstolene i all hovedsak bruker sin tid på ledelse og ikke dømmende oppgaver. Dersom for eksempel Høyesterett ikke har kapasitet til å stille med et medlem, kan man komme i den situasjon at kun ett av elleve medlemmer har sitt virke hovedsakelig knyttet til dommergjøremål.

Vi støtter forslaget om at medlemmene i styret skal være yrkesaktive.

10. Kapittel 16 Finansieringen av domstolene

En formalisert budsjettprosess, med rett til å legge ved eget budsjett direkte for Stortinget i de tilfellene der DA og departementet ikke kommer til enighet, er alle gode forslag som vi slutter oss til.

Det er for øvrig et tankekors at det over tid ikke har vært større villighet til å sørge for tilstrekkelig finansiering av domstolene, som både er effektive og rimelige, sammenliknet med andre vestlige land.

Søndre Østfold tingrett

Ragnhild Borgerud
sorenskriver

Anne Kristin Uhre-Nielsen
tingrettsdommer